

University of Groningen

Unemployment and the health of Slovak adolescents

Sleskova, Maria

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2006

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Sleskova, M. (2006). *Unemployment and the health of Slovak adolescents*. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Kapitola 1

Výskum dôsledkov nezamestnanosti pre človeka sa začal približne v 30-tych rokoch 20-teho storočia a stále priťahuje pozornosť výskumníkov. Zistilo sa, že strata zamestnania má vážne negatívne dôsledky pre mnoho aspektov života nezamestnaného. Vplyv nezamestnanosti na človeka však nie je jednoduchý, mení sa v závislosti od mnohých individuálnych a situačných premenných. Mnohé z nich je potrebné preskúmať.

Nezamestnanosť je jedným z faktorov, ktoré sú dôležité pre zdravie a subjektívnu pohodu adolescentov. Na vzťah medzi zdravím mladých ľudí a nezamestnanosťou môžeme nazerať z dvoch perspektív. Prvou z nich je ich vlastná nezamestnanosť, ktorá môže mať pre nich vážne zdravotné dôsledky. Druhou perspektívou je pohľad na nezamestnanosť ich rodičov, ktorá takisto môže negatívne vplyvať na ich zdravie. Cieľom našej práce, bolo sledovať obe perspektívy. V prvej kapitole tejto práce sú uvedené základné informácie o nezamestnanosti z pohľadu spoločenského i individuálneho. Popísané sú niektoré rozdiely v prežívaní nezamestnanosti medzi adolescentami a dospelými a ukázané sú možné súvislosti medzi nezamestnanosťou rodičov a zdravím adolescentov. Na konci kapitoly je formulovaných päť výskumných otázok, ktoré sú zamerané na zdravie adolescentov (kapitola 3); vzťah medzi ich nezamestnanosťou a zdravím so zreteľom na možný vplyv finančného stresu a sociálnej opory (kapitola 4); vplyv rodičovskej nezamestnanosti so zreteľom na finančný stres (kapitola 5); vplyv rodičovskej opory na zdravie adolescentov v situácii rodičovskej nezamestnanosti (kapitola 6); a na kultúrny a spoločenský kontext, v ktorom je sledovaný vplyv nezamestnanosti rodičov na zdravie adolescentov (kapitola 7).

Kapitola 2

V druhej kapitole sú popísané výskumné súbory a použité metodiky. V rámci tejto práce bolo analyzovaných päť výskumných súborov. Prvý z nich pozostával z 2054 holandských adolescentov (priemerný vek 16,3). Údaje boli zozbierané v zime 1994/1995. Ďalšie štyri výskumné súbory tvoria slovenskí adolescenti. Dáta pre najstarší súbor boli zozbierané v roku 1998 medzi 2616 študentmi prvých ročníkov stredných škôl (priemerný vek 14,9). Tretí súbor tvorí 1010 študentov prvých ročníkov stredných škôl (priemerný vek 15,9) a štvrtý 982 študentov tretích ročníkov stredných škôl (priemerný vek 17,8). Dáta z oboch výskumných súborov boli zozbierané v roku 2002. Posledný súbor tvorí 844 absolventov stredných škôl (priemerný vek 19,6). Tieto údaje boli zozbierané v zime 2002/2003 ako druhá vlna longitudinálnej

štúdie (prvá vlna prebehla v roku 1998).

V tejto kapitole sú uvedené i základné informácie o metodikách a štatistických analýzach využitých v práci. Metodiky obsahujú dotazníky zamerané na sledovanie subjektívneho zdravia, prežívanej finančnej situácie a sociálnej opory respondentov.

Kapitola 3

V tretej kapitole sme skúmali zdravotný stav Slovenských adolescentov vzhľadom na ich pohlavie, vek a úroveň vzdelania použitím šiestich subjektívnych indikátorov zdravia. Keďže výskyt závažných zdravotných problémov v adolescencii je zriedkavý, vhodnejšie je využívanie subjektívnych indikátorov zdravia, ktoré sú v tejto vekovej skupine často používané. Indikátory, ktoré sme v našej práci použili, zahŕňajú celkové zdravie (seba-posudzované zdravie, ang. self-rated health), psychologické zdravie (vitalita, duševné zdravie, dlhotrvajúca pohoda) ako i fyzické zdravie (dlhotrvajúce choroby, výskyt zdravotných ťažkostí ako sú bolesti hlavy, chrbta, žalúdka a pod.). V zhode s výsledkami iných štúdií sme u študentov stredných škôl zistili štatisticky významne horšie zdravie medzi dievčatami ako chlapcami. Tieto rozdiely však už boli menej viditeľné medzi absolventmi stredných škôl. Následne sme sledovali vekové rozdiely v zdraví medzi študentmi prvých a tretích ročníkov stredných škôl a absolventmi stredných škôl. U chlapcov sme potvrdili štatisticky významné zhoršovanie zdravia s rastúcim vekom. Avšak medzi dievčatami, najhoršie zdravie uvádzali najmä tretiačky. Tento prekvapujúci výsledok môže byť vysvetlený vďaka výsledkom ďalších analýz, ktoré prebehli. Pri sledovaní vekových rozdielov v zdraví v jednotlivých skupinách podľa typu navštevovanej školy sme zistili, že len tretiačky gymnazistky uvádzajú najhoršie zdravie. V prípade študentiek stredných odborných škôl s maturitou a stredných odborných učilíšť bez maturity sme nezistili štatisticky významné vekové rozdiely v zdraví. Tento zaujímavý výsledok môže byť vysvetlený zvýšeným stresom počas tretieho ročníka gymnázia, ktorý súvisí s prípravou na štúdium na univerzite. Predchádzajúce štúdie ukázali, že dievčatá reagujú na stresujúce udalosti negatívnejšie ako chlapci. Predpokladáme preto, že dievčatá sú menej schopné zvládať záťaž, ktorú na nich kladie tretí ročník gymnázií, čo sa odráža v ich zhoršenom zdraví.

Kapitola 4

V tejto kapitole sme sa venovali skúmaniu vplyvu nezamestnanosti na zdravie mladých ľudí na Slovensku. Porovnávali sme skupiny nezamestnaných, zamestnaných a študujúcich absolventov stredných škôl. Výsledky poukazujú na to, že nezamestnanosť vplyva na niektoré aspekty zdravia adolescentov, najmä na ich dlhotrvajúcu pohodu. Avšak ukázalo sa, že vnímaný finančný stres a sociálna opora tento vzťah ovplyvňujú. U tých respondentov, ktorí nepociťovali veľký finančný stres a/alebo mali dostatok spoločenských kontaktov, nezamestnanosť neovplyvňovala zdravie.

Kapitola 5

V rámci tejto kapitoly bol sledovaný vzťah medzi nezamestnanosťou rodičov a zdravím adolescentov. Výsledky podporujú náš predpoklad, že vplyv straty zamestnania by nemal byť sledovaný len v súvislosti s nezamestnanou osobou, ale pozornosť by sa mala venovať aj deťom. Takisto sme potvrdili, že je potrebné brať do úvahy dĺžku nezamestnanosti rodičov a rozlišovať v tomto prípade i pohlavie rodičov. Dlhodobá nezamestnanosť otca negatívne vplývala na niektoré aspekty zdravia adolescentov. Matkina dlhodobá nezamestnanosť takisto negatívne vplývala na niektoré aspekty zdravia avšak v menšom rozsahu. Zaujímavým zistením bolo, že ani matkina ani otcova krátkodobá nezamestnanosť neovplyvňovali zdravie adolescentov. Ďalej sme v rámci tejto kapitoly študovali možný mediačný vplyv vnímaného finančného stresu a vzdelania rodičov. Vzťah medzi nezamestnanosťou rodičov a zdravím adolescentov zostal vo väčšine prípadov štatisticky významný i v prípade, že bol do úvahy braný finančný stres a vzdelanie rodičov. Iba v prípade sebaopisovaného zdravia v skupine dievčat bol vzťah medzi rodičovskou nezamestnanosťou a zdravím plne vysvetlený prítomnosťou finančného stresu.

Kapitola 6

Cieľom tejto kapitoly bolo sledovať vplyv rodičovskej opory na zdravie adolescentov vzhľadom na zamestnanie rodičov. Adolescenti s dlhodobo nezamestnaným otcom uvádzali častejšie nedostatok opory z jeho strany ako to robili adolescenti so zamestnaným otcom. Na druhej strane, opora zo strany matky bola rovnaká bez ohľadu na zamestnanie matky. Následne sme sledovali vplyv opory rodičov na zdravie adolescentov. Keď sme tento vplyv analyzovali osobitne pre matku a otca, zistili sme, že vysoká opora oboch je protektívnym faktorom zdravia adolescentov. Avšak, keď bol braný do úvahy efekt opory oboch rodičov naraz, pozitívny vplyv opory matky sa znížil alebo dokonca stratil, zatiaľ čo otcova opora zostala vysoko štatisticky významná. Predchádzajúce výskumy ukázali, že vzťah medzi rodičom a dieťaťom by mal byť sledovaný v kontexte rodinných charakteristík. Preto sme vplyv rodičovskej opory na zdravie adolescentov sledovali takisto v kontexte rodičovskej zamestnanosti resp. nezamestnanosti. Výsledky týchto analýz poukazujú na to, že v prípade nezamestnanosti jedného z rodičov, stane sa opora druhého z nich protektívnym faktorom zdravia.

Kapitola 7

V siedmej kapitole sme skúmali vplyv zamestnania rodičov na zdravie adolescentov vzhľadom na kontext, v ktorom sa nezamestnanosť objavila. Porovnanie slovenských a holandských adolescentov ukázalo, že vplyv zamestnania rodičov na zdravie adolescentov je v týchto dvoch krajinách rozdielny.

Otcova nezamestnanosť negatívne vplýva na niektoré aspekty zdravia slovenských chlapcov ale neovplyvňuje na holandských adolescentov. Jedným z možných vysvetlení bola horšia finančná situácia nezamestnaných slovenských otcov. Na druhej strane, zdravie holandských, ale nie

slovenských, adolescentov bolo horšie ak ich otcovia boli na invalidnom dôchodku. Ďalšie výsledky ukazujú, že Slovenskí chlapci, ktorých matky sú nezamestnané, na invalidnom dôchodku alebo ženy v domácnosti majú horšiu sebaúctu v porovnaní so zamestnanými matkami. U holandských adolescentov, matka ako žena v domácnosti bola protektívnym faktorom pre psychickú pohodu dievčat ale negatívne vplývala pre dlhotrvajúcu subjektívnu pohodu. Tieto výsledky ukazujú, že pri sledovaní dôsledkov nezamestnanosti rodičov na zdravie detí je dôležité brať do úvahy príčiny nezamestnanosti rodičov ako aj krajinu, v ktorej sa nachádzajú.

Kapitola 8

V poslednej kapitole tejto práce sme výsledky jednotlivých štúdií rozoberali na všeobecnej úrovni a zasadili ich do kontextu sociálno-ekonomických nerovností so zameraním najmä na bývalé komunistické krajiny. Jednotlivé podkapitoly sú zamerané na problematiku zdravia ako dôsledku alebo príčiny nezamestnanosti, na vplyv adolescentnej nezamestnanosti a nezamestnanosti rodičov vo všeobecnosti, na stratu latentných a manifestných výhod zamestnania a na úlohu, ktorú zohráva vo vzťahu nezamestnanosť - zdravie pohlavie. Pokúsili sme sa zodpovedať na otázku, či je pre zdravie adolescentov rizikovejšia ich vlastná alebo rodičovská nezamestnanosť. Ďalej sme v záverečnej kapitole rozoberali klady a nedostatky štúdie.

Záver tejto kapitoly je venovaný niekoľkým podnetom pre ďalší výskum, najmä so zameraním na výskum rodičovskej nezamestnanosti. Použitie longitudinálneho výskumného dizajnu sa javí byť najvýhodnejším pri sledovaní rodinných procesov v situácii nezamestnanosti jedného alebo oboch rodičov. Ďalším odporúčaním je zamerať výskum nezamestnanosti na rôzne krajiny, pretože rôzne kultúralne špecifická ovplyvňujú prežívanie nezamestnanosti a následne jej vplyv na človeka. Pri ďalšom výskume rodičovskej nezamestnanosti je odporúčané zamerať sa i na údaje získané od rodičov.

Naša štúdia ukázala, že ako adolescentná nezamestnanosť, tak i nezamestnanosť ich rodičov má negatívny dopad na zdravie adolescentov. Aby sme im mohli predchádzať, je dôležité zamerať sa najmä na rizikové skupiny, medzi ktoré patria i absolventi škôl. Podpora nezamestnaných by sa nemala zameriavať len na zvyšovanie ich pracovných zručností ale takisto na rozvoj ich copingových stratégií a rodinný život.